

** (Buda fővárosi közgyűlésén) e hó 6-án a tanács a vízvezeték ügyben Klein és Frazer londoni mérnökök tervét mutatta be. Petrovics előadóindítványt tett, hogy Pest városa és Ó-Buda szőlőterülete föl egy közös bizottság kiküldésére. Ribári József azt javasolta, hogy mondassék ki, ha Pest városa nem fogadná el a tervezetet, úgy Buda városa saját hatáskörében fog intézkedni. Elfogadtatott. A vízvezeték használata mindenkire kötelezőleg kimondatott.

** (Dr. Kovács József.) a m. kir. egyetemen a sebészet tanára és kitünő gyakorló orvos, kórházi építkezéseket tanulmányozó külföldi utjából közelébb visszaérkezett, mit a szenvedő emberiségnek, különösen a vidékieknek érdekében sietünk tudatni.

** (A Liszt-ünnepély) nov. 9. és 10-én lesz. Előadják ekkor Richter vezetésével a „Krisztus” című oratoriumot is, melyben részt vesz a nemzeti színház zene- és énekara, a Liszt-egylet, a zenekedvelők egylete és a budai ének-akadémia. Az előadásra szükséges orgonát a bécsi kiállításról szorzik meg, s aztán emlékül az orsz. zene-akadémiának ajándékozzák. Készítetnek emlékrmet is Liszt arcképével s Vörösmarty ódájának eme sorával: „Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanára.” Az ünnepélyt rendező bizottság Haynald érseket választotta elnökül. Lisztnek arany habérkoszorút készítenek, melyre aláírásokat nyitnak.

** (A Chicagóban levő magyarok) szintén megültek Sz. István király napját, melegen emlékezve meg a távol hazáról és nemzetéről.

** (Debreczenben) már fölállították Szombathy Istvánnak, a város egykori főbírójának és nejének Vörösmarthy Zsuzsánnának emléktét, kik egész vagyonukat egyházi és iskolai célokra hagyományozták. Az emlékkő szürke márványból van, tömör négyszögletes alakban készítve. Rajta a következő feliratok olvashatók: „Szombathy István 1736—1810. Debreczen 20 éven át gondos főbírája, és derék hű neje Vörösmarthy Zsuzsanna 1745—1819. — Minden vagyon, mivel csak birtanak, ezekben és ezek javára: egyház, szegények, árvák, iskolák oltárára tettek s áldozának! — Mig hit, tudomány és hazánk élni fog, az ő emlékek sem enyésznek el! Hálás elismerésül emelte Debreczen ref. egyház közönsége. 1873.”

** (A járvány.) Pesten a cholera örvedetes mértékben apad. A betegesek száma most már csak 12—13-ra megy naponként. Nevezetes apadás, ha megmondjuk, hogy néhány hét előtt némely napon 70—80 volt az esetek száma. A vidéken is majd mindenütt színesen van, vagy már meg is szűnt a járvány. Nagyobb mérvű pusztításairól újabb csak Kalocsáról érkezett hír, honnan azt is írják, hogy eddig a város összes lakosságának tizenhatod részét ragadta el a járvány. Ugyanis a lakosság száma 16,000, ebből 1200-an felül estek áldozatul.

** (Eszterházy Károly gr. agyonlőtte magát) mult szombaton Bécsben. Már egy év óta agygerinczrovadásban szenvedett, mely napról-napra kinosabbá lön. Szombaton déli 12 órakor eltávozott lakásáról, de 10 percze rá már visszatért és szobájába zárkozott. Nemsokára nővérét és a szolgazemélyzetet egy dördülés rémületbe ejtette. Odasiettek, föltörték az ajtót és a grófot életlenül a földön találták, mellette a revolvert, melyet csak röviddel tette előtt vásárolt. A gróf Pozsonyban született, s 53 évet élt.

† (Halálhíradások.) Kellemei b. Melzer András nyugalmazott altábornagy e hó 4-ikén 73 éves korában elhunyt Bécsben, hová a kiállításra utazott föl abauji birtokáról. Az elhunyt életéből érdekes lesz följegyezni, hogy már 13 éves korában a katonai pályára lépett; mint fiatal tiszt a Reichstadt hercegeknek, I. Napoleon szerencsétlen fának hadseregébe volt és annak a magyar nyelvben oktatást adott. 1848-ban, mint ezredes, Olaszországban tüntette ki magát, később pedig Mészáros Lázár hadügyminiszter oldala mellett szolgált, mint államtitkár. Megemlíthetjük még azt is, hogy ő

volt utolsó osztrák kormányzója Milanónak. — Pauer János, jeles képzettségű jogász, egykor a hg. Eszterházy-féle uradalom központi főigazgatója, meghalt Bécsben, szept. 4-én, 90 éves korában. — Volly István, a szegedi kegyes tanítórend egyik fiatal tagja s a szegedi gimnázium rendes tanára, e hó 6-án Szabadkán a járvány áldozata lett 29 éves korában; azért utazott Szabadkára, hogy a járványban sialdó anyját utolsó óráiban vigasztalja, — az anya jobban lett, míg fia a gyermeki szeretetnek áldozatul esett. — Szombathelyről egy gyászlap Ujváry István 184²/₉-iki honvéd alezredesnek szept. hó 7-én, végelgyengülés folytán, életének 75-ik évében történt elhunytát jelenti. — Ebeczki Blaskovics Pál, m. kir. honvéd-alezredes, az 1861-ki országgyűlésnek volt tagja, élete 70. évében végelgyengülésben Luka-Nyényén elhunyt. — Mikovich László, aradi képezde tanár, gerinczhüdsében 38 éves korában halt meg. — Arad első és legrégibb könyvtára: Bettelheim János 80 éves korában meghalt. Az elhunyt alapítója és főnöke volt azon tekintélyes könyvkereskedésnek, mely Bettelheim czég alatt működött Aradon. Körülbelül félszázadig vezette maga az üzletet, míg később fiainak adta azt át. — Csetneken Madarász András, Madarász Viktor festésznök atyja, 76 éves korában meghalt. — Antal Sándor, kolbásai ref. lelkész, mult hóban, 56 éves korában, az uralkodó járvány áldozata lett. Legényén 13 évig, Kolbásán 10 évig folytatta a lelkészi hivatalt. — Kirsch Pál, volt honvédkapitány és mérnök, Nagy-Becskerekén hunyt el. — Gr. Nádasdy Ferencz neje, született Zichy Ilona grófnő, Fehérmegyében, Agárdon a járvány áldozatul esett élete 24-ik évében. — Özvegy Kubinyi Lajosné szül. Ragályi Zsófia, elhunyt Jákfalván 92 éves korában. — Tihanyi Sámuel Ebeczen, Nógrádmegyében, élte 81-ik évében meghalt.

Nemzeti színház.

Péntek, szept. 5. Először: „Nemes és polgár.” Vigjáték 4 felv. Augier és Sandeau Gy. után ford. Feleki M. Szombat, szept. 6. „Hamlet.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Thomas A. (Hauk M. k. a. fölléptéül.) Vasárnap, szept. 7. „Szökött katoná.” Népszínmű 3 felv. Irta Szilgigeti. Hétfő, szept. 8. „A kísértet.” Népszínmű 3 felv. Irta Szilgiti József. Kedd, szept. 9. „Fra Diavolo.” Vig opera 3 felv. Zenéjét szerzte Augier; (Hauk M. k. a. fölléptéül.) Szerda, szept. 10. „Nemes és polgár.” Vigjáték 4 felv. Augier és Sandeau Gy. után ford. Feleki. Csütörtök, szept. 11. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzte Gounod. (Hauk M. k. a. fölléptéül.)

Szerkesztői mondánivaló.

— Pest. G. K. „Ha elmerengnek.” Egy kis csin, mit gyakorlat adott, mutatkozik e költeményen; de az még nem elég magában. Egy kis eszme, de igazi, többet érne annál. — Pest. „Végző a jury-tagokhoz.” Nemes értelmek s itt-ott elég erővel is kifejezve, de a mit hiában kerestünk a tulnyomólag szónoki elem mellett: az a köllészet, pedig, költeményben, talán ez volna az első, a nélkülözhetetlen! B. S. Az egész nagy csomó versben s egyetlen egyet sem találtunk, mely akár tarlalom, akár forma tekintetében csak a legkisebb figyelemre is érdemes volna. Ez a nagy termékenység többnyire túrességgel is jár: ritka a kivétel. Kegyed is jobban tenné, ha egyik verséből e sorokat komolyan venné:

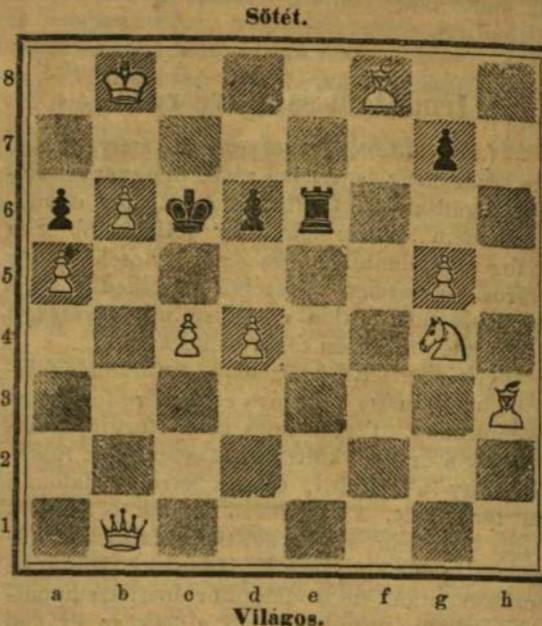
„Mára fordítottam eszem, Mert költő belőlem. Soha — soha lésem!”

— K. G. „A székely népszokások” elég jól foly. Alkalmazzerüleg talán felhasználjuk; többet is dolgozzák még hasonló modorban; de ne fektessen fölnyúl a szölamokra, bár azoknak is az érdekesebbje, kivált nyelvészeti tekintetből, megérdemli a feunntartást; de ne feledje, hogy a mi lapunk nem nyelvészeti szaklap s olyan, a miben a főérdek a nyelvészeti, nem nekünk való.

— „Dal a vetőmagról.” Itt-ott még kellene s talán lehetne is simítani rajta. Egyébiránt közölhető. — H. B. A. „Csimborák közt” — fájdalom — semmi haladást nem tanusit az egy év előttihez képest. Semmi esze re nem válik be. — I. ly. „Elhervadt a...” Nines benne semmi. — Budapest. S. K. Mind a rajz, mind a czikk kissé kezdetleges még; nem használhatjuk. — Szeged. M. F. Átadtuk a kiadó-hivatalnak intézkedés végett.

SAKKJÁTEK.

719-ik sz. f. Lundvall C. K.-tól (Stockholmban.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 714-ik számú feladvány megfejtése.

(Shinkmann W. A.-tól Grand-Rapidsban.)

Vil. Söt.

- 1. Vc8-g8 . . . . . Fc4-g8: (a) tetszés szer.
2. c3-c4 . . . . . K tetsz. szer.
3. Hb5-c3 vagy b2-b3 matt.
a)
1. . . . . . Ka4-b5: (b)
2. a2-a4+ . . . . . K tetsz. szer.
3. Vg8-a8-c8-c4: matt.
b)
1. . . . . . Fc4-a2
2. b2-b3+ . . . . . K tetszés szer.
3. Vg8-c4-b3: matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Aradon: Kovács Albert. — Sziget-Csepén: Mayer Károly. — A pesti sakk-kör.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

és Politikai Ujdonságok

1873-ik évi október—decemberi folyamára.

Szeptember hó végével az évnegyedes előfizetések ideje lejárván, tisztelettel fölhívjuk előfizetőinket, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, hogy a lap küldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt. 3 frt — kr.

Csupán a Vasárnapi Ujság: 2 frt — kr.

Csupán a Politikai Ujdonságok: 1 frt 50 kr.

Egyes előfizetéseket legelőszörüben postai utalvánnyal eszközölhetők. Pest, szeptember-hó 1873.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. á.)

TARTALOM.

Hauk Minnie (arckép). — Sirhalmok közt... — A hét akol (folyt.). — Kazinczy Ferencz fogsági naplója (folyt.). — A karlisták táborából (három képpel). — A székelyföldi gyógyfürdőről. — Geologia és történelem (vége). — Egy fölnapi utazás egy amerikai hazánkfiával. — Mennyit eszik és iszik Pest? — Képek a Pyrenei hegyekből (két képpel). — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondánivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

Buda-Pest, szeptember 21-én 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábközt petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számítottak. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésmenyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Hassenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdíj, külön minden igtatás után 30 kr.

Viktor Emánuel.

Abból a viszonyból, mely a szabadság és egység felé törekvő Olaszország s a despotismus és „divide et impera” elvét erőszakkal is fenntartó Ausztria között évszázadokon keresztül fennállott, bármilyen türemény, több valószínűséggel volt következtethető, mint az, a mit valósággal megtörténni látunk. Népiört háborut is könnyebben jósolhatott volna a két ország között valami politikai jövendőmondó, mint azt, hogy a mindig legyőzött ország fejedelme egyszer még a győzökhöz közeledik, s barátai jobbot nyújtson neki.

Az Andrássy gróf által vezetett külpolitikának jutott a föladat, hogy a politikai kényszerűség fenyegető helyzetét fölismerje, s a régi ellenségeket szövetséges barátokká tegye egy mindkettejüket halálosan fenyegető nagyobb ellenség, a politikai és társadalmi reakció ellen, melynek zászlója alá a trón-restauráló feudalistok és a pápa világi hatalmát visszaállítani akaró ultramontanok táborra Francia- és Spanyolországban legkivált, de a többi Európában sem különben szegődött, elkeseredett harczra minden ellen, a mi korszellem, a mi szabadelvűség, a mi demokraczia.

Most Bécs és fejedelmünk udvara kedves vendégként ünnepli azt, mivel annyi elkeseredett csatában állott szemben halálos ellenséggé. Látszik, hogy megváltoztak az idők s azok fordultával a legelkeseredettebb ellenségéből legjobb barát lehet.

Viktor Emánuel e hó 17-én d. u. érkezett Bécsbe s azóta ünnep van a Lajthán tuli metropolisban. Koronás főt még nem fogadtak oly szívvelgyűléssel, a minőben a „ré galantuomo”, a becsületes király részesül. Minden társalgás, minden beszélgetés tárgyát csak ő képezi, a közérdekeltséget ő monopolizálja. Az egységes Olaszország első királyávalóban a szerencse gyermeke. Nem hiába

mondják alattvalói, hogy 1820. márczius 14-én burokban született, mert azt, a mi becsülványó atyjának trónjába került, ő aránylag csekély fáradsággal érte el: a szép, a nagy, az egységes Olaszország koronája oly könnyű szerrel, éretten hullott az ölébe, hogy még a fát is alig volt szükség megvágnia.

De a szerencse mellé az ő részéről tapintat is járult. Megértette a kor intó szavát s megindult az egyetlen helyes uton, megadván népének a szabadságot és jogot, amaz alkotmány védelme alatt, melyet atyja Szár-

száműzötté tették atyját. S midőn Károly Albert király évek mulva országába visszatért, ő és neje, Terézia királyné a trónörökös és ifjabb fiukat, a genuai herceget, nem haboztak gondos és szabadelvű nemzetes nevelésben részesíteni.

Midőn Viktor Emánuel koronaherceg 1842. jun. 3-kán összekelt Adelheid főhercegnővel, (Rajner osztrák főherceg, Olaszország alkirálya és Károly Albert egyik nővérének leányával): a szárdinai udvar szorosán látszott Ausztriához ragaszkodni. De már akkor Károly Albert nem minden

rokonszenv nélkül nézte az Ausztria-ellenes mozgalmi párt lépéseit. Rajner főhercegnek 1848-ban menekülnie kellett a fölkelés elől, melyet veje is támogatott s Viktor Emánuel követte atyját ama létháboruba Ausztria ellen, mely utóvégre, daczára minden hősi önföladozásnak, Szárdinია leveretésével végződött.

Károly Albert ott kényszerült a csatasíkon Novara harczmezején fia javára lemondani a koronáról s száműzetésbe mennén, Viktor Emánuelre bizta az Ausztriával megállapítandó kiegyezést.

A béke megkötöttén, az ifju király mindenkifölött arra gondolt, hogy a háboru által országán ejtett sebeket gyógyítsa, a törvényes szabadságot alkotmánynyal biztosítsa, hogy a forradalmi párt üzemével szemben nyugodtan és mérséklettel lépjen föl, hogy az olasz egységet minden alkalmalal hangsúlyozza, de legkivált, hogy országát védekezéjé lehetőleg kifejtse. Ezáltal megőrizte országát a kudarcoktól s egész Olaszországban rendkívüli népszerűségre

VIKTOR EMÁNUEL.

vergődött. A krími hadjáratban, melyben csapatok is részt vettek, még szorosabban csatlakozott a forradalom hullámai közt ringott, s annak következményei hazátlanl,

HETI NAPTÁR.

Table with columns for 'Hónapi-és Hetinap', 'Katholikus és protestáns naptár', 'Görög-orosz naptár', 'Izraeliták naptára', 'N a p' (hossza, kél, nyug.), and 'H o l d' (hossza, kél, nyug.). Rows list dates from 14th to 20th of the month with corresponding events and feast days.

Hold változása. Újhold 21-én 7 óra 7. 1 perczkor este.

Ausztria a magentai és solferinói csaták után Lombardiát elvesztette, melyet III. Napoleon aztán Olaszországnak adott, cse- rébe Savoyát és Nizzáért.

Az olasz egység nagy munkája azonban csak 1866-ban fejeztetett be, midőn Olaszország Poroszországgal szövetségelt s az olasz csapatok betörték a velencei tartományokba. Tudjuk, hogy Custozánál a szárazon, Lissánál a tengeren Viktor Emánuel csatákat vezetett, — ő azért mégis hőditőként került ki e reá nézve balsikerű hadjáratból is. Az észak és dél felől szorongatótt Ausztria III. Napoleonnak engedte át Velencét, ki azt újra a Viktor Emánuel alatt egyesült többi olasz tartományokhoz csatolta.

Viktor Emánuel, hadai élén, 1866. november 7-én vonult be Velencébe, a lakosság háttartalan lelkesedése közt.

1867 óta azonban a király végtelen sokat vesztett népszerűségéből Olaszország előtt a Róma iránt Franciaországgal kötött szeptemberi conventio s még inkább a garibaldisták ellen vívott aspromontei és mentanai ütközetek miatt, úgy hogy többször hallatszott, hogy a trónörökös, Humbert herceg javára (szül. 1844. március 14-én) le fog mondani.

De a királyt azért most sem hagyta el hallatlan szerencséje, mert a pápa védnöke, Napoleon császár a francia-porosz háború áldozatává esvén, Viktor Emanuel kezei Róma tekintetében felszabadultak, s ő betetőzte és megkoronázta az olasz egység nagy művét az által, hogy az áhitott Rómát egész Olaszország fővárosává tette.

Ime, az a király, ki akár győzött, akár legyőzött, akár nem is harcolt: mindig nyerni tudott.

De az újabb idő klerikális és feudális áramlata nagy csapással fenyegeti a nagy áldozattal szerzett vívmányokat. Spanyolország már kész áldozata ez üzemeknek s a karlisták nem a trónért egyedül, de az ol- tárért is küzdenek, értvén az utóbbi alatt a pápa világi uralmának visszaállítását. Franciaországban a konzervatív és ultramontán kormány szintén nagygyá nevelte az exarchatus visszaállítására iránti reményeket. „Sauve la France et Rome“, ezt éneklik a kegyes bucsujárók a Bretagnetól Provençeig. Ha Európa nyugatán a két republika helyére Bourbon trónokat sikerül emelni, — e di- nasztia fegyverrel is megkísérelendi a pápa világi hatalmának visszaállítását, s ha ez sikerül: akkor Olaszország egységének meg- gint vége, ki tudja mily hosszú időre.

Ez ellen kell az olasz királynak provi- deálnia. Hisszük, hogy szerencsés tapintata sugallta, hogy Vilmos császár úgy is tárt aj- tóján kívül minálunk is bekopogtasson.

Hidon.

(Longfellow-től.)

Éjfélt ütött a toronyba,
En a hidon álltam épen,
És a sötét torony megől
A hold fényben kelt ki szépen.

Láttam fényét tükröződve
A siető légy habokban,
Mint tengerbe hulló serleg
Ugy tűnik fel képe ottan.

Im a kedves nyári éjben,
Sűrű ködben messze távol,
A holdnál is fénylőbb lánggal
Egy kohó szört fényt magából.

És alant a hidféldélnék
Hosszan nyult el lengve árnya,
Mintha vinné, elragadná
A tengernek habdagályá.

És dagadva és apadva,
Kelt, pihent a késő hullám,
Lenn tengeri növény-indák
Fehérlenek fényben uszván.

Mint a zugó habnak árja,
A magas fa-hid talapján,
Épen úgy jött könnyfakasztva
Sok sötét, bús gondolat rám.

Mult napokban, ah, mi sokszor
Álltam én e hid felett meg,
Lelkem sokszor a hullámon,
Majd az égen elmerengett.

Ah, mi sokszor ohajtottam,
Hogy a viznek halk apálya.
Felölelné, elragadná,
A zajongó oceánra.

Mert szívem már fáradt, lankadt,
Gondtól vala terhes életem,
A rám szakadt súlyos terhet,
Elviselni nem reméltem.

De lehull már életem súlya,
A habokba lón temetve,
Csak a mások gondolja, bújja,
Vet még árnyat életemre.

Mégis most is, hogyha járok
E fálábú hid felett még,
Mint a tengervíz párja
Száll a multból még az emlék.

Elgondolom, hogy a gondtól,
Hány ember járt görnyedt vállal
Már e hidon át, czipelve
Élte súlyát is magával.

Látom őket jöni, menni,
Látom őket hosszú sorban:
Ifjut forró, dult kedélyvel,
Aggott lassan, meghajoltan.

S tart örökké, mind örökké,
Míg csak hullám foly a zúgva,
S lesz a szívnek szenvedéye,
Lesz a létnek gondolja, bújja.

Fog ragyogni még a holdfény,
Fog lebegni árny utána,
Mint az égi szeretetnek
Itt a földön tűnő árnya! . . .

Hegedüs István.

A h é t a k o l .

(Gömöri népmonda.)

(Folytatás.)

Három teljes hétig bujdosott a menekülő király a Bükk rengetegében. A pásztorfiu hű kísérője volt mindenütt, az kalauzolta járatan utakon, mindig észak felé, merre a fasudarak mohos oldala mutat, az látta el királyi asztalát illatos eperral, piros málnával, kék szederbogyóval, megszedte a vad- méhet számára, édes lépes mézét leveles bükkfa galyon tálalva elébe s elhozva neki mindazt, a mi élvezhető az erdő előnyáron terem. Ő választott számára nyugvó helyet, a hol megpihenjen, mohos sziklák alján, lombok sátorában, altató dalt csergő hűvös patak mellett. A kis pásztorgyerek hűsége atyja volt a haza atyjának.

Az erdő mélyén süket csend uralkodott, madár nem röpött föl az ágról a bujosók közelgő lépteire, ember, a ki megtanította volna, hogy tőle félni kell, nem járt erre talán soha. A büszke szarvas és a szélid őz, oly bátran, oly teli bizodalommal folytaták ked- ves kaczérságukat, térdig állván az erdei tó- ban, s nyugodtan nézdelvén karsu termetük vízben rezgő képét. Béke, béke volt minde- nütt itt az őserdő mélyében, olyan szelid, csendes béke, a mily szilaj, vad háború tudt odakünn. A köröskörül csapkodó bőszen- ger közepén nyugodt, nyájas béke-szigetet képezett a Bükk erdeje.

De nemsokára eljött az idő, hogy keresz- tül csapott a tenger árja a kis sziget fölött

is. Néha-néha vadul, hosszant megharsant az erdő öble s végig harsogott, mint egy óriás halálkiáltása az ezredéves fák fölött, fölriasztván az alvó vízhangot, mely soká tévelygett egyik völgyzugtól a másikba csapódva, míg végre nagysokára egy mégis elnyelte. Az erdő lakói fölriadtak, rémülten lapulva meg vadkan félnék nyullal, farkas a kis őzrel ugyanabban a sziklaoduban. Va- lami szörnyű harsogás volt az, elképzelhe- tetlen, ismeretlen vészhang, mintha sziklák, hegyek halomra omlását jelentené. Az a hang, mely megrázta az emberben a lelket, egy-egy nap csak egyszer támadt föl, a tá- volban lassan hömpölyögve végig egy-egy hosszú vonalon, mint mikor az orkán az erdő szélén végig söpör. Másnap az ellen- kező oldalon támadt föl ugyanaz a szörnyű harsogás, elnyulva hosszan, messze, s eltartva hosszú percekig. A vonal, melyen a két földi menyörgés végig húzódott, egyenközi irányban haladt. A két vonal közé esett a menekülő király hű kalauzával.

— Uram, — szólalt meg a pásztorfiu, mi- kore vérfagyasztó hang már másodsor meg- harsant, — ez a Vas Adorján hajtó vadászata. Ő úgy szokott vadászni, hogy félig befüré- szelteti a fák törzsét több mérföldnyi hosz- szasságú vonalon, aztán egyszerre ledönt egy egész erdőt. Ezeréves fák hullnak resecgve, ropogva egymás tetejébe, összevissza zuva- ágaikat s minden élet, a mi alájok szorul. Nincs az a vad, a melyik az így támadt borzasztó sövényen keresztül hatoljon, mind ott reked meg a gát előtt s ő hajtóival kö- rülkerítetteti s csak bele nyilaz az összetereit vadak nyüzsgő gubanczába, a míg csak egy marad belőlök eleven. — Most azonban más féle vadra tart ő kegyelme hajtóvadászatot. Sok szegény ember talált itt ebben az erdő- ben menekülő helyet az ellenség elől, sok ember hozta el ide kincseit, gazdagságát, mindenét. Vas Adorján uram sejtí a pece- nyeszagot s most akár csak a holló, rácsap a prédára, a mikor nem hinnék, mikor leg- kevésbbé várnák; mert hát ország pusztu- lása van most mindenfelé; ki lenne oly gon- nosz, hogy annyi tömegtelen ember szeren- csétlenségéből még hasznot is huzzon. Vas Adorján pedig épen ilyen ember. Most két gátat vágat a rengetegen keresztül, egyik jobbra esik tőlünk, a másik balra, előlhátul utunkat állja, a hajtásba mi is bele esünk és akkor Isten legyen lelkiünknek irtalmas és kegyelmes. Meneküljünk a míg lehet.

Óvatos, de gyors léptekkel haladtak tü- skén-bokron keresztül egy vízmosásos, zuha- tagos patak folyásával szemben; a király sok helyütt kardjával kényyszerült utat vágni magának a sűrű csalit és tapadó szeder-inda között, a moha süppedt, beszakadt a lábaik alatt, a kövek, a mikre léptek, robogva hen- gerültek le a sziklákon a patak tátongó mé- lyébe. De ők csak előre hatoltak, mindig előre, szegény zaklatott, megüldözött vadjai a rengetegnek.

Már jó ideje haladhattak így, midőn két meredek sziklafal közé érve, egy új hang állítá meg lépteiket. Hallgatóztak. Kürt- riadal volt az, tisztán kivehető vadászkiált a hátuk megett.

— Ezek a vadászok, uram, — szólta a ju- házsiu halkan, — ezek szorosan a nyo- munkban vannak. A hajtóknek tehát itt ve- lünk szemben kell lenniök valahol. Körül vagyunk hát véve mind a négy oldalról.

A király görcsösen szorítá meg kardja markolatát s fölvilámló fejedelmi szemét meghordozá a mogorva sziklákon.

— Pihentesd kardodat, jó vitéz — szólta a pásztorfiu — többet ér most az erdő fi-ának egyetlen egyszerű gondolata, mint a legjobb aczell a legjobb bajnok kezében.

Nem ismerném jól a helyet, ha ki nem ta- lálnám, hogy a lesvadászok im előttünk, a sziklaszorulat tulsó nyílásán vannak elrejtve. Ügyelj reám, vitéz, és tedd, a mit javaslok, mindenekelőtt add át nekem sisa- kodat és lapulj meg itt a bokor tövében.

A király nagy szemet meresztett a fiura, s mintegy öntudatlanul csatolá sisakját és átnyujtá neki.

A fiu hirtelen lefutott vele a patak sza- kadozó medréhez. Ott megszedé a sisakot apró kavicssal, aztán, mint az evet, fölku- szott az egyik sziklafal meredek oldalán, gondosan megtördelve az utjába eső bozót ágait, míg a szikla taréjára ért, hol hat-hét öl magasságra nőtt vékony, sudar fiatal bükkfák meredeztek az ég felé, sima dere- kukkal, üde lombos ágaikkal. Itt a magas- ból gondosan körültekintett a fiu, egy pont fölött hosszasan nyugtatta tekintetét, aztán, mint a ki megtudta, a mit akart: vékony nyírvezszőkből szívós gúzt font, azt beleakasztotta egy magánosan álló karvas- tagságu magas bükkfa ágába, kezdte azt roppant erőfeszítéssel lefelé hajtani, míg koronája a földet érte, sudara pedig a talaj fölött feszült felívelt képezett. Akkor a lehaj- litott bükkfa koronáját erősen megköté egy másik fa derekához, a kavicsokkal megter- helt sisakot a bükk két legmagasabb ága közé szorítá, s akkor aztán egy balta-csa- pással egyszerre ketté vágta a gúzkötelet, a bükkfa hirtelen föl pattant s éles suhin- tással dobta föl az ágai közé beékelt sisakot, képzelhetlen erővel röpitvén azt ivalakban a messze távolba.

A király mindezt kíváncsian nézte alul- ról. A két fölnyuló szikla közül zuhogott alá a patak száz lányi magasból, annak mil- liárd gyémántá szakadozó hullámain nézte azután, figyelmesen vizsgálván, merre lehet még e szirtszorosból kimenet, hacsak nem azon a nyaktörő uton, a merre a pásztorfiut föl kuszni látta?

Valóban más kijárás nem mutatkozott sehol. Az egyik sziklafal, simán, függélye- sen nyult föl, mintha baltával faragták volna le oldalát, nem termett azon még csalit, még moha sem, nem volt rajta annyi hely, hogy a növénymag megüledhessék rajta. A másik szirtfal menedékesebben emelkedett, keskeny párkányokkal szegélyezve oldalán, miken egy-egy borókafenyő, vagy szeder- inda nagy-nehezen mégis gyökeret birt verni. Erdei zergének is szédítő egy ösvény, nemhogy még embernek. Ezen mászott föl a pásztorfiu. A hol a két sziklafal ékalak- ban összeért, a felső találkozási pontból ro- hant alá az erdei patak, finom, sűrű ködpárát eregetve föl; a mint leérve a sziklaágyban összetört, még ott is több apró zuhatago- kat képezett.

A pásztorgyerek visszatért.

— Nincs vesztési való időnk, — mondá hirtelen — Vas Adorján sebesen utazik. Jer és kövess.

A király gépiesen indult meg kis ka- lauza után, a ki egyenesen a patak medré- nek vezetete. Belegázolt a tájtékozó vízbe pánczélos saruival s mint a lépesökön, úgy haladt fölfelé a kis vizeséseken.

Most a nagy zuhatag lábához értek, mely tájtékozott és forrott alul, míg a fehér hul- lám-medenczéből csillogó üvegoszlopként nyult föl a magasba a lezuhanó patak.

— Csak bátran, jó vitéz, egyenest utánam!

A pásztorfiu övig lépett a gyöngyöző medenczébe s a lefüggő vízfátyol széléhez érve, a hol már vékonynak látszott a vize- oszlop, egyenesen keresztül tört a vizesésen.

A király nem gondolkozott sokáig, ő is át- gázolt a zuhatagon, s a vizesésen keresztül törve, mint egy üvegharang alatt, úgy ta-

lálta magát üde, himbáló vízi növények kö- zött. A vizesés egészen elrekeszté a külvil- ágtól s még a napsugarat is csak megsűrve bocsátá át a hűvös üregbe, melyet a zuhatag takart. A szikla itt barlangot képezett, mely- nek fedele van összeregőző vízből, — de a fedél imitt-amott szakadásokat képezett, melyeken keresztül szépen ki lehetett látni, mint valami ablakon, a nélkül, hogy valaki beláthatott volna.

Itt állt a két menekülő, keresztül ázva, elfáradva s elkészülve arra, hogy minden pillanatban eszébe juthat más erdőfiának az a jó gondolat, hogy a csevegő patak tit- kokat, rejtekhelyeket takar.

Nem sokáig kellett várakozniok. A kürt- riadás keresztül hangzott néha a vízszaka- dás mennyörgő moraján, mindig közelebb, míg egyszerre a völgy-zugoly megtelt vad marcsona fegyveres alakokkal, kik azon a helyen, a hol egy félórával előbb még a ki- rály állott, tanácskozásra látszottak össze- gyűlni.

A csoport központját az a vasember ké- pezte, óriás természetével, egész szeméig sűrű, fekete szőrtől borított sötét arczával, pokol- ként égő mély szeméivel.

— Ez ott Vas Adorján — mondá a pász- torfiu, kezével rámutatva. A vizesés egyik foszlányán szépen meglehetett látni a vad rabló minden arcvonását. — Ezt az arcot el ne feledd.

A haramiák hosszú ideig tanácskoztak egymás között. Nagyon meglátszott rajtok, hogy nem tudják, mitevők legyenek. Ha idáig üldözték a királyt, s a mint a nyomok- ból látták, jól üldöztek, — madárnak kellett lennie, ha innen e szakadékból tova repül- hetett.

Egyszerre a rablók egyike elkialtja ma- gát s rámutat a menedékes sziklafalra, mely- nek oldalában ösvény látszik vágva. A pász- torfiu nyoma.

Vas Adorján azonnal parancsot ad hat emberének, induljanak el ugyan azon a nyomon. Azok megdöbben néznek, hol egymásra, hol vezérökre, míg végre egyikük alázatosan meggörnyed előtte, mintha ellen- vetést merne kockáztatni a szörnyű ut ellen.

Vas Adorján arca még inkább elsötétül, főlemeli vas karját s egy irtóztató csapást mér öklével a szerencsétlen ember fejére, a mitől az lassan összeesik, összeroskad, mintha fölülről lefelé minden csont egy- szerre összetört volna benne hátgerinczétől lábászáraig. Az az ökölcsepás összelapi- totta, mint a lepényt.

A többi öt szóttalanul, mogorván indult el, a merre a rablófejedelm vaskarja paran- csolólag mutatott. Ingadozó léptekkel ha- ladtak előbb a patak medrében, majd a tulsó partra fölkapva, még egyszer összenéztek, mintha haboznának megindulni a lehető- lennek látszó uton. De a főnök réttentő alakja nem engedé a tovább habozást, elin- dultak tehát, keresztet vetve magukra, isten nevében, ördögi munkára.

Szorosan a sziklához lapulva, a körepe- désekbe, lelőgő gyökerekbe, indákba kapasz- kodva haladtak fölfelé a borzasztó uton, egyik a másik után. A pásztorfiu jól meg- jelölé a nyomot, az ut lehetségesnek bizo- nyult. Már tul voltak a hegyoldal két har- madán, mikor egyikük lába alól kisiklott a párkány s ő egy gyalogfenyő gyökerébe ka- paszkodva lógott a szédítő mélység fölött.

Ott himbált egy ideig ég és föld között, míg társai nem mertek felé tekinteni s reszkető inakkal kapaszkodtak feljebb és feljebb. A szerencsétlen irtóztató erőlködést vitt végbe, hogy lábával az elvesztett párkányt újra elérhesse. Többszöri kísérletre sem sike- rült neki, végre kimerülve, elereszté a fagyó-

kerét s inaszakadtan zuhant lefelé az éles köveket pirosa festve szakadó vérvével s beleesve végre egyenesen a patak zuhatagba, keresztül törve a vízboltozatot, a két me- nekülő lába elé. A király elfeledé, hogy ő most menekül, csak azt látta, hogy men- tenie kell. Odavonta maga mellé az össze- tört rablót a szárazra, de az nem nyitá föl szemét többé, feje összeesett zuva egészen, kilocscsant agyveleje ott tapadt a sziklákon.

A többi rabló nem törődött nyomorult társával. Ha tudták volna, hogy épen az fedezte föl Magyarország királyának me- nekülő helyét, de akkor, mikor már nem árulja el többé senkinek. Hej, ha most a rablókat megszállná a felebaráti sajnálat s társuk tetemét keresni jönnének!

A pásztorfiu megfogá a király karját, figyelmeztetve őt, hogy tekintsen kifelé. Odakünn nagy megütközés látszott a rab- lók arcán. Fölfelé integettek a szikla te- tejére, a hol valami ötven más rabló mutat- kozott.

— Ezek a hajtók — mondá a pásztor- fiu a királynak — ezek mi reánk vártak az „ördög sziklájá“ alatt, a merre utunkat terel- ték. Most vigyázz uram, arra, a mi itt tör- tenni fog. — Ott fön a magasban egy rabló a király sisakját hozá póznára tűzve. Vas Adorján öblös tülköt oldott le dere- káról s azt száájához illesztvén, olyan han- gon, mint a zivatar, mely végig döngeté a sziklák oldalát, kiáltott a hegytetőre a han- gos szócsövön át:

— Beste lélek akasztófa virágai, elme- nekülni engedtétek egy-e a királyt?

Onnan felülről visszaszólt egy más hang:

— Szent György a tanunk, mi köztünk el nem ment még egy nyulfi sem. Hacsak nem repült mint a madár, vagy keresztül nem turta magát a föld alatt, mint a va- kandok.

— Hogy jutott hát a sisakja a hátatok mögé? Erre feleljétek, pokol fajzata ti! Nem azt mutatja-e a megtalált sisak, hogy tul jár rajtatok.

— Mi nem tudjuk, uram, Szent György a tanunk. De hogy így van, az bizonyos s hogy nem istenes dolog, az is bizonyos. Itt a gonosz keverte kezét a játékba, az ellen mi mit tehetünk jámbor istenfélő keresztýén haramiák?

Vas Adorján hátrafordult embereihez s öklét megrázza visszaindítá csapatát. Fél- óra mulva újra csöndes lett a rengeteg, mint a teremtés első hajnalán.

A pásztorfiu odahajlott a királyhoz:

— Most tehát már tudom, hogy te vagy a király. Én pedig vagyok az a gonosz, ki- nek a keze a te megmentésed munkájába bele keveredett. Én tudtam, hol állnak les- ben az átkozott rablók, erről az oldalról várva érkezted; jól számítottam hát a mi- kor azt hittem, hogy ha a rajtok tuldobott sisakot valamelyik rabló megtalálja, mind- nyája azt hiszi, hogy te vesztetted el, s tul jársz már ő rajtok. — És most induljunk meg, mindenütt nyomukban, hadd menjenek az üldözök elől, egerutat nyitva a menekü- lőknek. (Folyt. követc.)

Törs Kálmán.

Két karlista vezér.

A karlista háborúról folyvást érkeznek szo- moruan érdekes adatok, mik a fölkelés szívós voltáról tesznek tanubizonyoságot. Kétséget nem szenved, hogy e szívósság oka a fölkelés élen álló vezetők rendkívüli tettereje, bátorsága és erélye, melyről valóban elmondható, hogy jobb ügyre lenne érdemes.

A mult év májusában a madridi hivatalos újság a következő rövid tudósítást közölte: „Ge- rona tartományban a nyugalom ismét teljesen

helyre van állítva s csupán egy kis banda, melynek élén bizonyos Saballs nevű egyén áll, kőborol még a Tordera és Ripoll közt elterülő vidéken, gondosan kitérve csapataink elől." Ez volt az első említés arról a vezérről, ki azóta oly nagy föltűnést okozott s Andorrától az Ebróig minden városban és faluban ismeretessé lett. Nehány nappal később azt beszélték a spanyol főváros hírlapjai, hogy Saballs, minden emberétől cserben hagyatva, menekül a határok felé s nemskára Franciaországban leend. Egy évnél több idő telt el azóta, de Saballs még mindig Spanyolországban van és rettegettebb, mint valaha volt; néha győz, néha megverik, de soha ki nem fásztathatják.

Francesco Saballs kora gyermek éveitől kezdve majd mindig katona volt s a középkor kereszties vitézeinek rajongásával küzd csapatja élén. 1817-ben született Gerona tartományban egy kis városkájában a Tex folyócska partján. Családja az alsóbb nemességhez tartozott, szegény volt s még a legitímisták közt is kitűnt Don Karloshoz való buzgó ragaszkodása által. Atyja hosszú időn át a királyi önkényteseknél szolgált, kik 1823-ban 300,000 főre menő csapatot képeztek Spanyolországban, „hogy a trónt és oltárt a liberálisok és hitetlenek megtámadásai ellen védelmezésük" s Don Karlos örökösödési jogát biztosítsák.

Mint hogy az ultraroyalisták (tulzó-királypár-

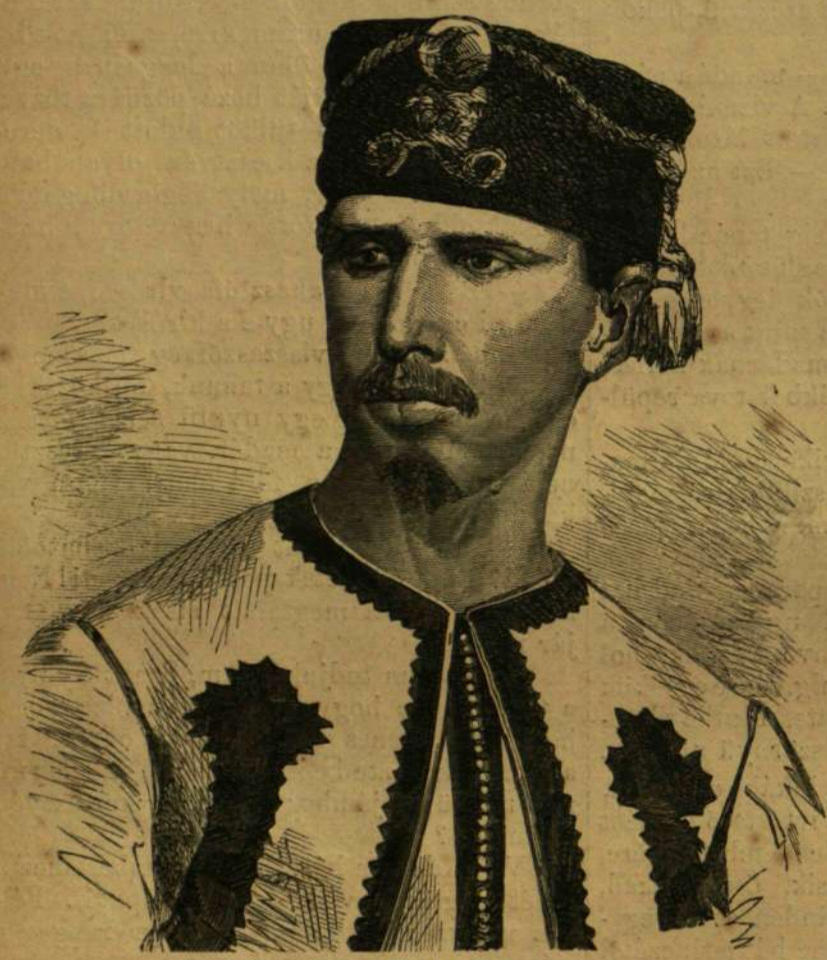
tos kitarással küzdöttek Spanyolország többi részei ellen, sajátzerü partikuláris helyzetökből magyarázható ki. Catalonia eleitől fogva féltékeny volt Castiliára s az érületet Arragoniára is átörökté, melynek uralkodói Barcelona régi grófjai valának. A XVII. század közepén IV. Fülöp ellen támadt föl, a spanyol örökösödési háboruban pedig a Habsburg-ház érdekében harcolt, mert a két Castilia, Leon és Estremadura a Bourbon-ház mellett valának.

Cataloniában ugyanaz a gróf Espanna volt a karlisták vezére, ki az agraviadók ellen oly szigorral járt el. A szivós spanyol gyűlölet ezt nem tudta elfelejteni. 1826-iki ellenségei, kik most vele egy zászló alatt állottak, fölhasználták a jó alkalmat s 1839-ben egy novemberi reggelen halva lették meg a Segre-ben összekötözve, nyakában egy kődarabbal. A következő évben Cabrerát, ki Arragoniában tovább harcolt, kiűzték az országból s vele együtt Saballs is, kinek atya kevéssel azelőtt esett el egy csatában, francia földre menekült. A februári forradalom után mindketten másodsorú kísérleték meg „Rey neto"-jokat (született királyukat) a trónra segíteni, de a pasterali szerencsétlen csata után (1849. januárban) másodsorú is száműzetésbe kellett menniök. Most Saballs egyedül harcol Spanyolországban, Cabrera Angliában él s híhetöleg sokkal

zére most Saballs, mert Don Alfonso, Don Karlos fivére, csak névleg mondható a hadsereg főnökének. Az infáns jelenleg 23 éves fiatal ember, minden katonai képzettség és tapasztalás nélkül. De bátorsága és bátyjaérdekéhez való ragaszkodása a rajongással határos. Óriás természetével ott látható mindig, a hol nagy a veszély s harcol és küzd oroszlan módra, mi katonái ragaszkodását határtalan lelkesedéssé fokozza; legújában 11,000-ból álló csapatot szervezett. A mi személyes tulajdonain kívül a nép és katonák előtt a rendkívüliesség színében tünteti föl, az gyönyörű, fiatal neje, Donna Mária de las Nieres, ki lóháton, felfegyverkezve kíséri férjét minden csatában, minden veszély közé mint egy amazon s a különben is bigót karlista csapatok előtt valósgos szentnek tünik föl, olyannak, mint a francziák előtt Jeanne d'Arc, az orleansi szüz lehetett.

Az alpaca és a csavar-kecske.

Az amsterdami állatkert Európának egyik legrégebb és leggazdagabb ilyenmü intézete. Oly ritka állatok láthatók ott, melyenket a többi állatkertekben hiában keresnénk. Az emlősök s ezek közül is a kérözök osztálya különösen gazdagon van képviselve a legritkább állatfajok

Don Alfonso.

Saballs.

Karlista vezérek.

tiak), kik még egy VII. Ferdinándot is a liberalizmus iránt való hajlandósággal vádoltak, ily elemek fölött rendelkeztek, nem lehetett meglepő, ha mindegyre összeesküvéseken törték a fejökét. 1826-ban 80,000 ember föllázadt Cataloniában. Ez agraviadók (csalódottak) közt — miként magukat nevezték, — ott volt Saballsnak, a mostani karlista vezérnek atya is. A királyt le akarták tenni, s Don Karlost akarták királylyá kikiáltani, a ki akkor Madridban fivérével egy fedél alatt élt. A fölkelés oly fenyegető mérveket öltött, hogy maga Ferdinánd vonult ki ellenök s a főparancsnokságot legkísértebb tábornokára Espannára a „vas grófra" ruházta. A lázadók legyőzettek és kegyetlenül kellett bűnhödniök, de mikor a bűnvizsgálat az összeesküvés szeretésgázó szálaít követte Don Karlos infans ajtajúig vezetett, a nyomozást hirtelen abban hagyták.

Hét évvel későbbben, a király halála után, ismét kitört a polgárharc, mely hét álló eszten-deig dült a szép Spanyolország vérzattata térein. Don Karlos zászlóját a bászk tartományok és Catalonia emelték föl legelőször s az utóbbi még azután is folytató a küzdelmet, mikor a bergarai egyezmény következtében (1839. aug. 29.) a bászk tartományok a fegyvert már lerakták. Hogy a cataloniak, noha nem kellett régi történelmi jogokat és szabadságokat védniök a modern szellem ellen, mint a bászkoknak, mégis oly bámulá-

jobban érzi magát, hogy sem új kalandokra vágyat érezne.

Időközben Saballs a modenai hercegre, majd a villafrancai béke után a pápa hadseregében szolgált mint tisz, s Rómának Viktor Emanuel által történt bevételéig a vadászoknál volt kapitány. Róma eleste után Nizzába vonult vissza, hol addig maradt, míg a „madridi hercegre" (Don Karlos) Spanyolországba küldötte.

Gerona tartományban kitűzte „VII. Károly" zászlóját. Nehány nap mulva már 200 embere volt s a mult évben májustól augusztusig hat tábornok hátrált meg előtte. Végre Baldrichot, a köztársaság legjobb katonatisztjét, küldötték ellene, kinek sikerült öt lépésről lépésre visszatorítani és Puycedába körülkertíteni. E városkának mintegy 2500 lakója van s épen a határszélén fekszik egy magánosan álló hegykuppon, s védmüve csupán egy földfalból áll, mely a városnak csak egy részét keríti be. Egyfelől egy francia megye terül, a másik feléről két rozsz ut vezet Ribasba és Ripollba, melyeket akkor Baldrich tábornok tartott elfoglalva. Saballs igen válságos helyzetben volt, de ismervén minden hegyet s minden sziklavölgyet azon a tájon, csapatát egy oly uton vezette el, a melyet a Pyrének legmerészebb dugárusa is csak a legvégső szükség esetén mert volna használni. Elmenekültek, a nélkül, hogy egy embert veszítettek volna.

A cataloniak karlisták tulajdonképeni főve-

által. Bátran oda számíthatjuk ezek közé a mellékelt rajzon látható alpaca-párt és csavarszarvu kecskét is. Az alpacát (Auchenia paca), noha szép gyapja miatt igen fontos és a róla nevezett szövét után minden nő előtt ismeretes legalább nevérol, a nagy közönség, kivált hazai közönségünk nem igen ismerheti; legfeljebb annyit tudnak róla, hogy a lámafajhoz tartozik. Az alpaca még most az állatkertekben is a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Ritkaságának oka leginkább ama körülményben keresendő, hogy Peru és a többi dél-amerikai államok kormánya megtiltá az alpaca kivitelét, hogy a gyapjuval való kizárólagos kereskedést maguknak biztosíthassák. Az alpaca, miként rajzunkon is látható, igen hasonlít a lámához, de annál és a guanacónál jóval kisebb s lábai rövidebbek, de gyapja hosszabb és finomabb valamennyi rokonánál. Mikor gyapja teljesen ki van növe, oldalairól a földig ér le s a tisztá, vegyítetlen fajnál mindig sötét fekete színű. Az amsterdami állatkert alpácái, melyek több mint hét éve, hogy Európában vannak, kissé már szinté elfajultak, főleg az, mely rajzunkon fekvő helyzetben látható, miért az utóbbi el is adták a londoni állatkertnek.

A csavarszarvu kecske (Capra Falconeri) vagy Capra megaceros) a belsőázsiai emlősök közé tartozik, melyek távol eső és nehezen hozzáférhető lakhelyök miatt igen későn

lettek ismeretesekké s Európába most is nagyon ritkán jutnak el. E kecskefaj Pendabban él az angol indiai terület északnyugoti határszélén, s mint szerfölött vad, félénk állat a leghozzáférhetőbb hegysegekben és sziklák közt lakik, mint a mi kőszáli zergénk; ehhez hasonlóan a csavarszarvu kecske is erőteljes, zömök testalkatu, de szarvai rendkívül föltűnő alaknak, ugyanis ezek csavarszerűleg görbülnek előlről hátra felé, míg a többi, általunk ismert juh- és kecskefajoknál a görbülés, ha csavaraku, épen ellenkező irányban történik, miként bármelyik házikecskebak szarvain látható. A csavarszarvu kecske életmódjáról nem sokat tudunk, mert félreeső lakhelyök nem engedí, hogy ahhoz értő emberek figyelemmel kísérhessék szokásait és életmódját. Londonban már több év óta tartanak egy ilyen kecskepárt s egy fiatal kecskebak a hamburgi állatkertben is látható; de az amsterdami példány a legszebb mindnyája közt. Az állatok szine általában véve olyan mint az öze, valamivel talán vörhenyesebb s lábain és hasán fehéres; szarvai közönséges szarvszínűek, azaz: mocsos szürkék.

S. L.

szin-szky, Sie sind ein vernünftigerer Mensch als ich (accepto confessionem, gondolám magamban). Ein vernünftiger Mensch ist doppelt schuldig, wenn er seine Befehle nicht befolgt. (Hogy hívják? — No, Ka-szin-szky, maga okosabb ember mint én, — te monád! — S az okos ember kétszeresen bűnös, ha nem követi a parancsolatokat.) A vastag német alig tudá ellani, s behunyt szemmel tartá előttem a peroratióját. Damit Sie also wissen, was die Befehle meines Herrn (ezt rettenetes hanggal és igen sebesen) und Ihres Herrn sind, so hören Sie. (Hogy tehát tudhassa, mik az én uramnak, s az ön urának, parancsolatai, ide hallgasson.) Itt megállott. Most igen lassan artikulálva a syllabákat és szörnyű katonásán: Sie werden auf der ganzen Reise von ihrem Commandirter nicht einen Schritt weichen. Sie werden auf der ganzen Reise kein Wort ungarisch sprechen. Und wenn Sie meine Befehle überschreiten, so lasse ich Sie herabziehen, und Ihnen Fünfzwanzig aufhauen. — Erre a szóra Schröter elborzoda s monád: Hr. Stabs-Major, jetzt ist es hohe Zeit, mischen Sie sich in die Affaire. — A Stabs-Major jött. Hr. Oberlieutenant, diese Herren stehen in der Kategorie von Officieren, die untern Profos sitzen; hier ist von Fucheln keine Rede. Sie kennen ihre Vorschriften und werden sich darnach hal-

Nun kommen Sie, monád. Három Commandirter ajtom előtt vára. Und Ihr ladet schwer eure Gewähre; denn bei dem, der desertirt, habe ich keine tressource, als ihn Rodt schiessen zu lassen. (No jöjjön! — Ti pedig töltsetek golyóra a puskátokat, mert a ki szökni akar, nincs más mód, azt le kell lövetnem.)

Lemenének a grádiacson Uzával és Szlávval s engem egy igen nagy szekérre ültetének föl. Ugyanannyi Commandirter üle fel velünk. Szekerünk be vala vonva fehér zászonnal.

A Traitourunk két lánya meszszirol néze bennünket s onnan kiáltá ránk néma bucsuját. Schramek, Grünersperg félve hajták meg magukat. De a tiszteletes Schröter megszorította, meg- rázta jobbjomat.

A magyar ökor.

Director Schramek 1798. május 14-én hozzám jöve. Ha nem vagyok — ugymond — alkalmatlan, itt töltök félórát. Mivel mulatja magát az ur? — A helybeli Luth. paptól kölcsön vett könyvek közt, monám, a III-ik Fridrik anekdotáit is lelélm, melyeket Büsching gyűjtögete. — Benne van ez? hát ez? hát a magyar ökor? — Az nincs. Elmondám hát.

Fridrik és az öcsce Henrik egy nyert ütökö-

Alpacák és csavar-kecske.

Kazinczy Ferencz fogsági naplója.

(Folytatás.)

A Szláv oktalanságai egy rettenetes napot hozának ránk; s elviteték Brünnből. 1799. junius 22-kén reggeli 9 tájban Gubern. Consiliár. Schröter ur és egy Stabs-Major, kit külseje ajánlott, belépe hozzánk, külön-külön mindenikünkhez, kísérve egy Aubert nevű Huf. Regtbeli korhely és tökö, szörnyű testü goromba főhadnagyól. Auf allerhöchsten Befehl übergebe ich Sie hiermit dem Staats-Militär — monád Schröter. — Und ich übernehme Sie, und gebe Sie zugleich dem Herrn Oberlieutenant über. Heute um 12 Uhr in der Nacht werden Sie weiter geführt. (Legfelsőbb parancsra ezennel átadom önöket katonai kézbe. — En pedig átveszem önöket s egyszermind fognak a főhadnagyrnak. Ma éjjel 12 órakor fognak elszállíttatni) monád a Stabs-Major, s mentek.

Éjfélkor beállának udvarunkra a szekerek, Schröter és a Stabs-Major ajtom előtt állának. — Aubert kardját felső kabátjára kötötte által, s kardszíjja mellé két pisztolyt szurt, mintha harmaikat vitt volna.

Wie heissen Sie? — kérdé orditva s részegen. — Kazinczy. — Wie? — Kazinczy. — Nun Ka-

ten. — Nun gut H. Stabs-Major, monád a dölengező ember; nun gut, nun gut. (Az egész uton a mellé adott vezetőjéről egy lépést sem fog eltávolozni. Az egész uton egy szót sem fog magyarul szólni. S ha parancsomat áthágja, lehuzaom és huszonötöt veretek rá. — Órnagy ur, most már ideje, hogy ön is bele szóljon. — Főhadnagy ur, ezek az urak a profözsnál levő tisztekkel vannak egy sorban; botozásról szó sem lehet. Ön ismeri utasítását, tartsa magát ahhoz. — Jól van, jól, órnagy ur.) Mindég behunyt szemmel, csak néha pislogva.

Uram, — monám én neki — hogy én az ur commendirtjától el nem távozom, azt fogadom az urnak. De magyar lévén, magyarokkal, az lehetetlen, hogy a számon magyar szó ne reppenjen ki. Egész beszédet és titkon tartani nem fogok; de előre kérem az urat, ha valami magyar szó reppenne ki a számon, azt ne vegye akart áthágásnak.

Bei mir ist keine Gnade, (Nálam nincs kegyelem!) — kiáltá a részeg német. Megbocsátám neki e szót, mert épen ezt és németül monád a társa is: a Caus. reg. Director, midőn Budán már vitték Martinovicot a vesztőhelyre, és ő f gyűrködve néze a bástyáról, hogy az az őt f j repül.

De a Caus. reg. Director Németh meggazdagodék és dözsölgetve hala meg, ez a német pedig várbeli fogságra és utca-seprésre küldetett, mert moglopta a Cassát.

zet után kísértáltak a szomszéd franciscánus klastrom felé. — Hány novitiusi vagynak, kérdé a király a gvardiánt. — Csak kettő. — Hozassa elő. — A két izmos kapa- s fegyverkerülő belép. — Hallja jó Páter — monád a király — ez inkább született muskétát forgatni, mint breviumot. Viszem, de helyettök két Frateret küldök, csak hogy több idő alatt fogja pappá faraghatni, mint ezeket itt. Ekkor Henriknek idegen nyelven monádja, hogy a franciscánusok helyett két magyar ökröt fogna küldeni. A gvardián megértette a titkolt szót, s megköszönte a király kegyelmét, fogadta, hogy az egyik novitiust ezen királyi kegyelem emlékezetére Frater Fridericusnak, a másikat Henricusnak fogja nevezni.

Schramek ártatlanul nevette a gvardián elmés feleletét, s én együtt vele. Director ur nekem engedni fog egy kérdést — monám a legvidámabb arczozal és hanggal — látott-e az ur valaha magyar ökröt? Schramek elijede, s esküdt, hogy ő engem megbántani semmiképen nem akart, szegénylő megbántást nem is vártam, felelék neki, s bizonyossá teszem az urat, hogy mikor nemzetem főrog szóban, az urnak mentésére előttem szükséges soha nem lesz. Az én nemzetemnek ugy van gyege oldala, mint minden más nemzetnek; de oly fényes oldalai is vagynak, mint kevés más nemzetnek: a

melyeknek egész 40 foknyi hajlásuk van, és némely helyen papírvékonyaságu mészpordok-rétegek által vonotnak át. Világos, hogy ezen jégtömb vége ezelőtt a sziklafalig ért, és olvadás, vagy a mit én valószínűsítésem tartok, a legjobb huzódó üregekben és nyílásokban való elpárolgása által, a mostani helyre vonult vissza. Ezen ósági jégfalón látunk újabb jégképleteket is, melyek gyönyörű szépek. Különösen bámulásra ragadt egy háromtagu gazdagon díszített függöny, tiszta megmerevedett vízből fonva, mely felülről a jégfalon lecsüng, maga és a fal között szabad tórt hagyván hátra.

Ezen folyosó keleti része hegyes szögben, gazdagon ékített kápolnával végződik, a hol jégfal és szikla egymással találkoznak.

Lefelé nézve nagy, szétdarabolt sziklatömböket láthatunk, szabálytalan üregeket és nyílásokat hagyván maguk közt, melyek még nagyobb mélységbe vezetnek, azonban csak helyenként jéggel, itt-ott cseppkövekkel vannak kitöltve. Az esetlegesen leolvadó víz ezen üregeket elfolyik le.

Hogy a balfelől, ugynevezett Ruffiny-folyosóba*) juthassunk, vissza kell térnünk a nagy terembe, honnan a jobboldalihoz hasonló lépcsőn ereszkedhetünk le. A viszonyok itt tökéletesen ugyanazok, mint a minők az előbbiben. Ugyanazon jégcsapok, ugyanazon jégfal, csak hogy itt kristályokkal is be van hintve. Mágikus hatást gyakorolnak egész 40 foknyi hajlásuk van, és némely helyen papírvékonyaságu mészpordok-rétegek által vonotnak át. Világos, hogy ezen jégtömb vége ezelőtt a sziklafalig ért, és olvadás, vagy a mit én valószínűsítésem tartok, a legjobb huzódó üregekben és nyílásokban való elpárolgása által, a mostani helyre vonult vissza. Ezen ósági jégfalón látunk újabb jégképleteket is, melyek gyönyörű szépek. Különösen bámulásra ragadt egy háromtagu gazdagon díszített függöny, tiszta megmerevedett vízből fonva, mely felülről a jégfalon lecsüng, maga és a fal között szabad tórt hagyván hátra.

lang, és a hideg télies északi szelek bevonulhatnak és bevonulhatnak bele.

A behatólag viz, mely ezelőtt a sziklában ezen üreget vájta, most jégalakban merevedett meg, réteg réteg fölé rakódott, míg végre ezen hatalmas 40 láb vastag jégtömb jött létre.

Ezen jégtömb felső felülete képezi a barlang felső emeletének tükörsíkját, oldalai képezik az alsóknak jégfalait.

A sziklabetonozat érinti homlokát, mi által ezen két emelet — felső és alsó — jött létre.

A téli hidegben képződött jeget a nyár nem bírja elolvasztani. E barlang nem más, mint természetes jégverem, melynek tartalma folytonosan növekedni látszik.

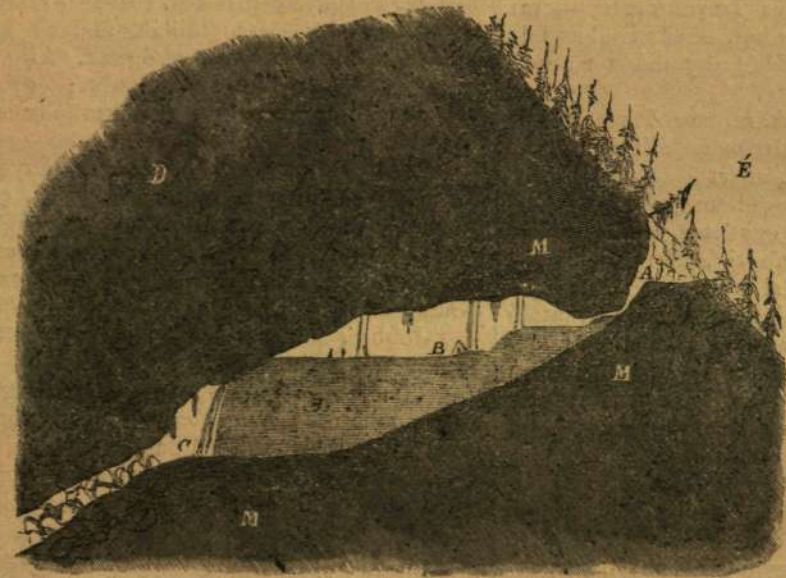
E jégbarlang létezésének feltételeit — a mindenesetre több mint 3000 láb magas fekvésen kívül — főleg a következőkben találom: 1.) A falaknak, valamint nyílásának északi fekvésében. 2.) Az aránylag kis nyílást felülről védik az előrenyúló sziklarészek, előlről pedig a fennsíkot alkotó mésztöredékek; a nap a barlang nyílását soha sem éri, mivel a mohvánkoston alól nem juthat. 3.) Hogy alacsony hőmérséke melegebb időben is megmaradhat, arra lényeges feltételnek találom azt is, hogy a barlang befelé lejt. A kifelé lejtés a hideg, nehezebb levegőt ki engedné folyni, midőn melegebb levegő nyomulna be helyébe. 4.) Fontos feltétel végre, lehető gyors lefolyása a

az egyiptomi alkirály és a persa sah ugyan egy évben t. i. a Hedsira 1245-ik évében (időszámításunk szerint 1830-ban) született, és így jelenleg mindhárman 43 évesek.

(Persa vendélek ocsósága.) Egy ügyes szemfényvesztő, ki a sah előtt Konstantinápolyba, mikor a szultán vendége volt, néhány meglepő mutatványt produkált, annyira megtetszett a királyok királyának, főleg azért, hogy egy puskát saját mellére szegezve elűtött s a megjelölt golyót szájából vette ki, hogy ő királyi felsége a nap és oroszlán rendjelét méltóztatott számára legkegyelmesebben adományozni.

(Nevezetes följedezés.) Egy heidelbergi tudós közelebbről egy egyiptomi sirban egy papyrus-kéziratot talált és fordított le, mely III. Ramses pharaónak egy köriratát tartalmazza a föld kerekiségének valamennyi nemzetéhez intézve, s abban részletesen elősorolja azon okokat, melyek a zsidóknak a pharaók birodalmából történt kiköltözését előidézték.

(Christina spanyol királynő férje.) Saint-Adresseben Harre mellett meghalt f. hó 12-kén reggel Fernando Munoz y Rianzares herceg, Christina spanyol özvegy királyné (Izabella anyjának) férje. Fernando Munoz alacsony származású volt és 1810-ben született Terraconban, Cuenca tartományban. Mint a királyi testőrség tagja, heves szenvedélyt keltett a királyné szívé-

Dobsinai jégbarlang. (A barlang átmetszete.)

É = észak, D = dél.

A. bejárat; — B. felső barlangrész a jégszalonnal, a három jégszálalattal és a jégdombbal; — C. alsó barlangrész, a jégfolyosó a nagy jégfállal, mely általában jégképződéssel van díszítve; lefelé kötőbővel kirakott nyílás, a víz esetleges lefolyása; — M. mészsík; — J. a nagy jégtömb.

Dobsinai jégbarlang. (Az egyik jégszlop alsó része.)

rol egy, a falhoz támaszkodó (belül megvilágított) finom jégszálakból szőtt áttetsző lugos, melynek bejáratához léglépcsők vezetnek; belsejét nagy csillogó kristályok díszítik.

A mi e barlang hőfokát illeti: különféle helyen tett méréseink azt mutatták, hogy általában 0° körül ingadozik, legtöbbször azonban felette áll.

A levegő nedvessége, úgy látszik, hogy tetemesebb a felső emeletben, mint az alsóban, hol például a jégfal egészen száraz volt s csak itt-ott mutatkozott vízcsépegés.

Az egész barlang látogatásra nézve célszerű berendezés mellett, mely Dobsina polgárainak díszére válik, igen kényelmesen megtekinthető, és a hideg (mivel belül léghuzam nincsen) akkor sem okoz kellemetlen érzést, ha valaki, mint mi, naponként 3 óra hosszat időz benne.

Azokban búcsút veszünk a barlangtól, jöhetnek a megváltás kissé nehezen esik.

A napfényre kiérve látjuk északi irányban — honnan akkor (aprilis derekán) hideg szél zúgott — a hóval fedett Tátrát, valamint balra a Kralova-Holát, Királyhegyet, szintén fehér lepelben.

Egészben és nagyban véve, a dobsinai jégbarlang: kimosási barlang, rá következett beomlással. Ezen beomlás következtében kinyílt a bar-

leolvadt vagy behatólag viznek, melegebb időszakokban.

Ugy hiszem, hogy ezen nevezetes tünemény a fennebiekben elég természetes magyarázatot talál, s csak egyet akarok még érinteni.

Emlittem, hogy a jégtömb váltakozva fehér légbuborékos és zöldes légmentes rétegekből áll. Tyndall kimutatta, hogy: ha légtartalmu víz gyorsan fagy meg, a jég a légbuborékokat magába zárja, miáltal fehér jég képződik; ha ellenben a fagyás lassan megy végbe, akkor a buborékok a fagyás közben lefelé*) szorítottak és a tiszta zöld jégtábla alatt vékony réteget képeznek. A fehér jég tehát alkalmasint a hideg, a zöld a melegebb időszakokban képződött.

Ezen tény, összekötve néhány mással s összevetve azon kísérletekkel, melyek e nyár folytán a barlangban a nagy buzgósgót kifejtő dr. Fehér és Ruffiny urak által eszközöltetnek, minden esetre támpontokat fognak nyújtani e jégbarlang történetéhez.

Egyveleg.

(Három keleti fejedelem életkora.) A Konstantinápolyban megjelenő „Dsuvaib“ című lap különös véletlennek tartja, hogy a török szultán,

ben, ki egy alkalommal, midőn Buen Retiro-ból Madridba kísértette magát, leejtő zsebkendőjét, és Munoznak, ki fölvette, meghagyta, hogy maradjon kocsija mellett. Három hóval VII. Ferdinánd halála után özvegye 1833. december 28-án titokban egybekelt a testőrral, kit nemsokára rianzaresi herceggé tett. Munoz első osztályu spanyol grand és aranygyapjas vitéz volt; Lajos Fülöp a becsületrend nagykeresztjét és a montmorti francia hercegi czimet adományozta neki. Politikai szerepet nem játszott.

(Országgyűlési jelenet a régi időkben.) A pozsonyi országgyűlések tanácskozási helyisége nem valami díszes volt. Egyik lap ugyanis ismertetőn a régi országgyűlési termét, többi közt következőleg ír: A hosszú karzatot a falból kiálló huszonnégy vastag támfá tartotta. Midőn 1839. aug. 3-án a szólás szabadság tárgyában pár perczel előbb Palóczy László borsodi követ Horatius ama szavait idézte, hogy „az igaz és szilárd férfi nem ingadoz, ha a világ kifordul is sarkából!“ egy kis szellő egy karzati ablakszárnyat becsapott. Valaki elküldte magát: „szakad a karzat!“ A vak lármára a szufolt terem egy percz alatt kiürült. A fölforgatott székek, asztalok, tintát kapott fehér nadrágok furcsán néztek ki.

Buda-Pest, szeptember 28-án 1873.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft. — Félévre 6 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft. Félévre 4 ft. — Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Félévre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokaként: Egy négyszor hasábotott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igitásánál 10 krajczárba; háromszori vagy többzori igitásánál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalkunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyegdíj, kőtön minden igitás után 30 kr.

Egy északsarkvidéki utazó.

A titokszéri homály, mely a föld kerekiségének némely vidékét jelenleg is borítja, újabb meg újabb vállalkozó szellemű férfiakat késztet arra, hogy e sötét leplet föllebenteni törekedjenek. Két nagy terület van még földgömbünkön, melyeknek fölkeresésére és átkutatására időnként s a legújabb időben is annyi bátor lelkű utazó vállalkozott, hogy az ohajtott végleges siker sokáig már nem késztetik. E két ismeretlen vidék: Közép-Afrika belseje a Nilus forrásaival együtt és az északi sark körül fekvő titokszéri földterület. A sűrű fátyol, mely azokat fedí, darabonként foszladozik szét máris és korunk sohasem nyugvó törekvésének bizonyára sikerülend ama két ismeretlen vidéket az emberiségnek és a tudománynak meghódítani. Pedig borzasztó rémhírek érkeznek hozzánk mindkét vidékről: a forró Afrikában az utazót vagy az ot-tani egészségtelen égalj-szülte lázak, vagy pedig a ravasz benszüllött pusztítják el, míg a sarkvidékeken örökös jéggel s majdnem örökös éjjel kell küzdenie, hajója tönkre jut, ő maga törékeny jégtutajon uszkál céltalanul a tenger fagyos hullámain, bõrig ázva, esontig fázva, dermesztő hidegben — s mindez még sem tartja vissza hősi lelkű földrajzi kutatóinkat. Jelenleg is az expedíciók egész hosszu sorozata működik az északi sarkvidéken mind a nyugati, mind a keleti oldalon, de azok közül egyik sem veszi annyira igénybe érdekeltségünket, mint az osztrák-magyar északsarkvidéki expedíció, mely Payer és Weyprecht vezetése alatt — miként tudjuk — a Szibériától északra fekvő jégtenger fölkeresésének és átvizsgálásának óriási földadatát tűzte maga elé.

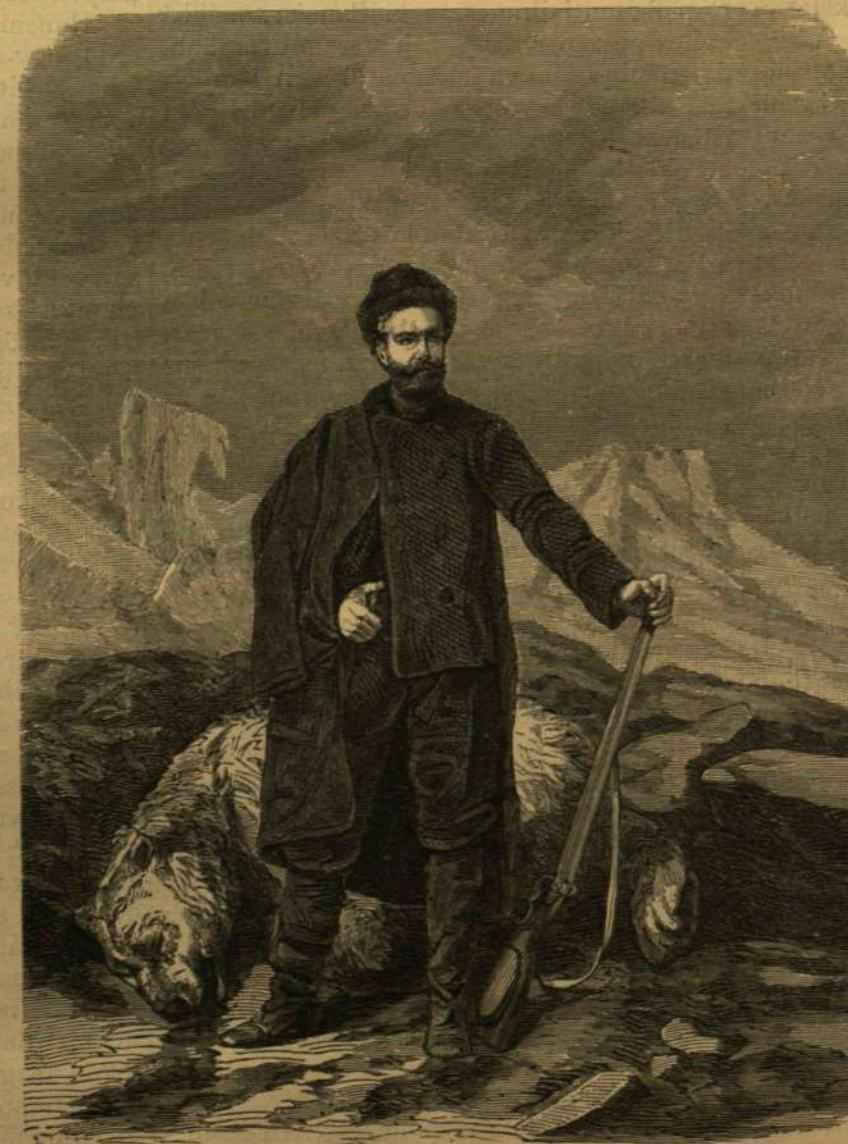
Az osztrák-magyar expedícióról eddigéle annyit tudunk bizonyosan, hogy a mult év augusztusában „Tegethoff“

névű gőzösével Novaja-Zemlja északnyugati partján a Nassau foknál horgonyozott, és hogy az uszó jéghegyekkel kemény harczt kellett kiállnia. Hogy azóta mi történt vele, arról nincs tudomásunk. Ez idő óta semmi tudósítás nem érkezett, ama rideg, ismeretlen tájakról. Az utolsó hírt az expedícióról Wiltschek János grófnak köszönhetjük, ki annak létrehozása körül annyit fáradozott és oly nagy érdemeket szerzett magának, s ki maga is a legkitünőbb és legmerészebb északsarkvidéki utazók közé tartozik. Mikor egy férfi a legmagasabb arisz-

tokracziából, ki az élet minden kényelmét, minden élvezetét már gyermekkorában megszokhatta, nyugalmas életét s családját oda hagyja, hogy tudományos czélokból egy kis gyarló vitorlás hajón a Jeges-tengerre utazék, már e ritka körülmény maga is különösebb figyelmet érdemel. Mert — a mit hozzá hasonló magas állású egyéneknek hiába keresnénk, kiknek Wiltschek gróf e tekintetben példányképpül szolgálhat, — ő erre az expedícióra pusztán csak a tudomány iránti szeretetből vállalkozott s nem kimélt sem fáradságot, sem költséget, noha már az osztrák-magyar expedíció szervezéséhez is 32,000 forinttal járult.

Wiltschek János gr., számtalan grófi, bárói és nemesi uradalmak tulajdonosa, cs. kir. kamarás és a reichsrath urak házának tagja, 1837. decz. 7-én született. Kitünő nevelésben részesülvén, már gyermekkorában rendkívüli tulajdonokat s főleg bámulatos lélekjelenlétet áruolt el. Korán begyakorolta magát mindenféle testi ügyességekbe s a lövésben első volt ifju társai közt. Űgyessége, nem közönséges testi ereje, higgadt, de gyors megfontolása, nyugodt, de átható tekintete gyakran segítségére jöttek személyes bátorságának afrikai veszélyes vadászatain. 1866-ban az osztrák-poros háboru alatt mint közvadász harcolt az osztrák hadseregben.

De a gróf nevével főleg a mult év folytán véghez vitt északsarkvidéki utazása tette szélesebb körben ismeretessé. Utazásának célja az vala, hogy Novaja-Zemlján élelmi szeres köznéraktárt helyezzen el, a mely a Payer és Weyprecht osztrák-magyar expedíciójának szükség esetén tartalékul szolgálhasson. Az ily letétemények az északsarkvidékeken tett vizsgálódások alkalmával igen hasznosoknak bizonyultak

Gr. Wiltschek János északsarkvidéki utazó.

*) Fölfedezője nevével.

*) Ha a fagyás felülről történik.

HIRDETÉSEK.

99 Titkos betegségeket (10-24)

tehetetlenséget

(elgyengült férfit)

hugycsőszűküléseket, magömléseket
gyógyít gyökeresen fényes és tartós siker biztosítása mellett

Dr. Handler Mór,

orvos- és sebésztudor, szülész és szemész.

Rendel naponként délelőtt 11 órától 1-ig és délután
3 órától 5-ig.Lakik Pesten, Lipótváros, nádor-utca 13. szám,
1-ső emel. 14. szám.

Díjjal ellátott levelekre azonnal válasz adatik.

Növeldei értesítés.

A növendékeknek az 1873/4-dik tanévre beírását tartandó intézetemben
f. évi szeptember 30-ik napjától kezdve október 7-ik napjáig.

Előleges jelentkezéseket addig is tisztelettel fogadok.

Felveszek pedig elemi és illetőleg gimnasiunai oktatás végett oly növendékeket, kik eltökélt 6-ik évet már betöltötték a gymnasiun 6-ik osztályát még nem végezték.

Lehetnek a növendékek:

1. **Benlakók**, kik a nevelésen és oktatáson kívül teljes ellátást is az intézetben nyernek.
2. **Bejárók**, kik szüleiktől vagy szállásadóiktól csupán az oktatás óráira járnak be az intézetbe.3. **Felkészítők**, kik délben az intézetben étkeznek, s aztán vagy a délutáni oktatás végeztével mindjárt hazamennek, vagy esteli 7-8 óráig az intézetben maradnak s nevelői felügyelet, s illetőleg vezérlet mellett töltik szabad óráikat és végzik a másnapra kapott feladat kidolgozását és betanulását.

Részletes felvilágosítást s intézetem programját kaphatni mindennap Pesten, cukor-utcában 6-ik szám alatti házámban.

123 (2-3)

Szönyi Pál, m. k.

A „Franklin-társulat“ könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Gróf Széchenyi István munkái

korszerű kivonatban.

Második kiadás. Három kötet.

Ára a három kötetnek füzve 5 forint.

Csak alapos, gyors és okszerű gyógyítás biztosít utóbajok ellen.

104 Titkos betegségeket (9-24)

tehetetlenséget (elgyengült férfit),
továbbábőrbajokat, vizeleti bántalmakat, hugycső-szűküléseket,
gyakori magömléseket, sőt a végképeni tehetetlenséget is,

katonai és polgári főkörházakban, mint a magánykorlatban a legújabb tapasztalatok s buvárlatok nyomán, sok ezer esetben fényesen kipróbált egyszerű

módszerrel a nélkül, hogy a beteg hivatalos- vagy életmódjában gátoltnak higany- és jód szerek nélkül, kiválsan tartós siker biztosítása mellett, gyökeresen és alaposan gyógyít (az ujon keletkezettekét 48 óra alatt)

WEISS J. gyak. orvos és szülész, az itteni cs. kir. katonai főkörházban volt osztályorvos, bel- és külföldi tudományos és humanitási társaságok rendes és tiszteletbeli tagja, a II. Lipót belga király arczkepevel díszített koronás arany éremnek tulajdonosa, rendelő-intézetében.
Pest, ország-ut 15-dik szám a „Zrínyihez“ ezimzett kávéház felett I. emelet, bemenet a lépcsőn.

Naponként reggeli 7 órától 10-ig, délután 1-4-ig.

Városzoba minden egyes beteg részére elkülönítve.

Díjjal ellátott levelekre azonnal válaszoltatik.

Női topan eberlastingból . 3 frt - kr.
» magas lábakra igen fin. 4 » - »
» börtopán kettős talppal 4 » 50 »
Uri topanok borjú- vagy zerge-bőrből, igen finom . . . . . 5 » - »
Gyermek-topanok . . . . . 1 » 60 »
Hazi cipők nők és urak számára . . . . . 1 » 20 »
Papucsek . . . . . 1 » 20 »
Egy pár térdi eszma csattal . . . . . 12 » - »
A legjobb minőségű s legdúsabb választékban kaphatók 109 (4-6)

Temesváry Gusztáv

m. kir. szabadalmazott cipő-áru gyári raktárában
Pesten, sütő-utca, Károly-kaszárnyában 8. sz.

Vidéki megrendelések utánvétel mellett a legpontosabban eszközöltetnek.

A legbiztosabb és legkellemesebb szer

váltóláz ellen,

különösen gyermekeknek, kik a keserű Chinint másképp bevenni nem képesek, a

Chinin-csokoládé

és a

Chinin-czukor

Rozsnyay M. gyógyszerészől Zombán Tolnamegyében, melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyűlése

Fiumében pályadíjjal koszoruzott.

Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jöhírű gyógyszerésztárában.

A hamisításoktól óvakodni kell!

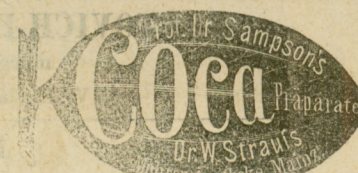
Mindenkinek csak a Rozsnyay M.-féle pályakoszoruzott készítményt kéri és fogadják el. 21 (19-0) †

Iskolai értesítés.

A pesti társas fő-, elemi- és kereskedelmi tanodában Erzsébet-tér 13-ik szám, a legközelebbi tanév október 1-jén veszi kezdetét. Beiratások naponta reggeli 9-12-ig, délután 3-6-ig. A tanoda tanulókat tökéletes ellátás és nevelésre is elfogad.

124 (1-8)

Az igazgatóság.

Doboz és palackok számára dbja 2 ft. o. é., a coca növénynek leghatásosabb részét tartalmazza, személyes tanulmányok és tapasztalások szerint, mindenféle betegségek állapotokra nézve, különbözőleg összeállítva, gyógyít gyorsan és biztosan: labdaes I nyak- és mellbajok, labdaes II és bor gyomor-máj-, bélbajok, aranyer stb., labdaes III és coca-spirit, idegbetegségek, raszkórság, fejköszvény stb., valamint mindennemű általános és különleges gyöngeségi állapotokat. A coca valódi hatását bizonyítja—Humboldt Sándor, Tschudi, Boerhave stb. határozott bizonyítványa, miszerint coca élvezete Peruban és idők óta általános, nehézelekedést és gumót akadályoztatja, és a testet a legnagyobb megerőltetésnél, alvás és étel nélkül, teljes erőben fenntartja. Dr. Sampson t. utasító, tudományos értéket, Straus W. „szerecsenhez“ címzett gyógyszerára és ennek bizományosai küldik díjtalanul. 55 (18-30) †
Főraktár Ausztriára nézve Ed. Haubner, Bécs. — Jos. Fürst gyógyszerész, Prága. — Főraktár Magyarhonban: Török József gyógyszerára, Pest. — Pecher J. gyógyszerára, Temesvár.

Idült vagy kezdetleges

titkos betegségeket és tehetetlenséget

hasonszervi gyógymód szerint gyógyít dr. Ernst L. Pesten, bálvány-utca 6. sz., 2. em., 15. ajtó.

Rendelési idő délután 2-6 óráig.

E betegségek gyakran, hogy azonnali eredmény érésék el — könnyelműen nagy adag jód vagy kénosóval kezeltenek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóbajoktól támadtatnak meg; annyira, hogy a könnyelmi gyógykezelés miatt késő vénségükig szenvednek. Ily veszélyek ellen menedéket nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrégebb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony hogy utóbajoktól félni nem lehet. Az életrend mellette oly egyszerű, hogy mindenkivel megtartható.
Levélileg is eszközöltetik 98 (21-65).

A bécsi kiállítás

legujabb, legteljesebb és legjobban tájékozó helyrajza.

A hivatalos rajzok és adatok pontos felhasználásával és a legújabb épületek és változtatások tekintetbe vételével gondosan kidolgozva. A tervez nem szorítkozik csupán a kiállítás terére, hanem a városnak a Praterhez közel eső részeit is az egész Prater, minden ott található épülettel, fasorral, vízzel, ligettel, réttel, utakkal és ösvényekkel együtt fölűnteti.

Kényelmes zsebkiadás. Elegans kiállítás. Magyar, német, francia és angol nyelven.

Ára 40 kr.

Kiadja a „Franklin-társulat“ (Pest, egyetem-utca 4-ik szám.) Megrendelhető ugyanott, vagy a „Képes Kiállítási Lapok“ kiadó-hivatalában (Bécs, II. Nordbahn-Strasse 28) és minden könyvkereskedésben. †

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda (egyetem-utca 4-dik szám) kiadásában megjelentek és minden könyvtárban által megszerezhetők:

KARNER kereskedelmi tankönyvei.

I. kötet.

TELJES GYAKORLATI SZÁMTAN.

Kis-kereskedők, gyárosok, iparosok számára,

ugyszintén

A GYAKORLATI PÁLYÁRA KÉSZÜLŐK ÖNTANULÁSÁRA

és

kereskedelmi iskolák használatára.

Tartalma:

Közönséges és tizedes törtek, hármás-, lánéz-, részlet-szabály, vásáru-számítások, valamint kamat-, folyó-számla-, százalék-, átlag-, középár-, határidő-, társasági-, váltó-, árfolyam-, pénz-számítások; a mértékek és súlyok, váltó-ügyletek-, állam- és értékpapírok ismerete, — tekintettel az 1868. jun. 20-ki egyenlősítési rendeltetere. — Toldalékol kimerítő utasítás a közelebből behozandó meterféle mérték és súlyrendszer alkalmazására.

IRTA

KARNER JÁNOS,

magyar kir. számtanácsos, volt pesti keresk. akad. tanár, stb.

A második kiadás után

SZÁSZ KÁROLY,

m. kir. minist. osztálytanácsos, a m. tud. akad. r. tagja felügyelete alatt

FORDITOTTÁK

MENTOVICH ELEK és SZABÓ INCZE.

műegyetemi hallgatók.

(XV, 408 lap, 8-rét) füzve 2 forint.

II. kötet.

A ZEGYSZERŰ ÉS KETTŐS KÖNYVVITEL KIMERITŐ TANKÖNYVE.

Kis-kereskedők, gyárosok és iparosok

valamint

a gyakorlatot kezdők magánhasználatára

és

kereskedelmi iskolák számára.

Tartalmazva

az egyszerű és a francia s olasz kettős könyvvitelt minden mellék-könyvekkel, gyakorlatilag kidolgozott, illetőleg elkönyvelt és bezárolt példakkal stb. stb.

IRTA

KARNER JÁNOS,

magyar kir. számtanácsos, volt pesti keresk. akad. tanár, stb.

FORDITOTTA

MAÁR P. P.

volt pesti kereskedelmi akadémiai tanár.

(388 l., 8-r.) füzve 2 ft.

III. kötet.

AZ IRÁLYTAN KEZIKÖNYVE.

Kereskedők, gyárosok és iparüzők számára,
a gyakorlati életbe lépők

és

kereskedelmi iskolák használatára alkalmazva.

Elméleti és gyakorlati utmutatás

kereskedelmi fogalmazványok szerkesztésére, az azokra vonatkozó magyar törvények felsorolásával és egy függelékekkel a váltóüzletekről.

IRTA

KARNER JÁNOS,

magyar kir. számtanácsos, volt pesti kereskedelmi akad. tanár, stb.

A CONLEGER KÁROLY TANÁR

által átnézett második német kiadás után

magyarra fordította és átdolgozta

GYULAI BÉLA,

kereskedelmi szaktanár.

(IV, 400 lap, 8-rét) füzve 2 frt.

MAGYAR-NÉMET

KERESKEDELMI LEVELEZŐKÖNYV.

Elméleti és gyakorlati utmutatás

a magyar és német keresk. levelezésére.

Kereskedők, iparosok és tanulók használatára

irta

STRACKERJAN FRIGYES ANTAL,

magyarra fordította és alkalmazta

GYULAI BÉLA,

keresk. szaktanár.

(XIV, 144, 222 lap, 8-rét) füzve 1 forint 80 kr.

IRÁLYTAN.

Különös tekintettel

a műegyetemi, kereskedelmi s reáltanodai ifjuság használatára,

a legtekintélyesebb

bel- és külföldi munkák nyomán szerkesztő

MACHIK JÓZSEF,

a budai királyi József-műegyetemnél a magyar nyelv és irodalom tanára.

I. rész. Általános és különös rész. Második kiadás (255 l., 8.) füzve 80 kr.

II. rész. Kereskedelmi irály (XIV, 318 l., 8-rét) füzve 1 frt.

Mind a két rész egybe kötve 1 frt. 80 kr.

Legujabb kiadásban.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában, (Budapest egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Szeniczey Gusztáv.

Cziráký gr. A. M.

A magyar váltóeljárás,

a szükséges peres és nemperes bírói határozatok és beadványok gyűjteményével, egy egyéb hasznos jegyzetekkel ellátva. Segédkönyv váltóörvényeségi hivatalnokok, váltóüggyedek s perlekedő felek számára. 1872.

Negyedik bővített kiadás. — Füzve 2 ft. 50 kr.

A magyar közjog alapvonalai.

Szerző nyomán irta

Hegedűs Lajos.

Harmadik kiadás. 1872. (415 lap, 8-rét.) Ára 2 ft. 50 kr. †

Kiadja és nyomtatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám alatti).